

การศึกษาประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบ
ฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียว

The study effectiveness of treatment for menopause woman with single
progesterone cream

KARNPICHCHA WASUPONVIROON

พญ.การต์พิชชา วสุพลวิรุฬห์¹, นพ.สุรพงษ์ ลูกหนูมารเจ้า²

¹นิติระดับปริญญาโท, ²อาจารย์

นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาเวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทคัดย่อ

การใช้ฮอร์โมนทดแทนบางชนิดที่เป็นฮอร์โมนธรรมชาติ สกัดจากพืชธรรมชาติ สามารถช่วยบรรเทาอาการที่เกิดจากความเสื่อมของฮอร์โมนในร่างกาย เสริมสร้างความสมดุลของฮอร์โมนในร่างกาย และ การให้ฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติ นั้น ไม่มีอันตรายหรือผลข้างเคียงใดๆ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ว่าสามารถเพิ่มระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนและโพรเจสเทอโรน ในผู้ป่วยหญิงวัยทองได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียว

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาแบบย้อนไปข้างหน้า โดยผู้วิจัยศึกษาผลเลือดจากการ ตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประกอบด้วยตรวจระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนและโพรเจสเทอโรน ก่อนและหลังการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวในประชากรหญิงไทย ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะหญิงวัยทอง โดยไม่มีอาการขาดฮอร์โมนรุนแรง เช่น อาการร้อนวูบวาบรุนแรง ซึมเศร้า กลั้นปัสสาวะไม่อยู่ เกิดโรคหัวใจขาดเลือด โรคความจำเสื่อม กระดูกผุ เป็นต้น ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง กรุงเทพมหานคร ,Holistic Medical Center กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ.2554 โดยขนาดยาฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติที่ใช้ คือ 20 mg / วัน ทาก่อนนอน สำหรับ 25 วันของเดือน ทาที่บริเวณ แขนด้านใน หรือ ต้นขาด้านใน เป็นระยะเวลา 3 เดือน

ผลการศึกษา พบว่าในจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรหญิงไทยและได้รับการวินิจฉัยว่า มีภาวะหญิงวัยทองทั้งสิ้น 62 คน หลังใช้ยาฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ ที่ใช้ คือ 20 mg / วัน ทาก่อนนอน สำหรับ 25 วันของเดือน ทาที่บริเวณ แขนด้านใน หรือ ต้นขาด้านใน เป็นเวลา 3 เดือน ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาระดับฮอร์โมนโพรเจสเทอโรน และ ฮอร์โมนเอสโตรเจนในเลือด ก่อนและหลังการให้ฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ พบว่าระดับ

ฮอร์โมนโพรเจสเทอโรน มีความแตกต่างกันก่อนและหลังการใช้ยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผล การรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนชนิดทาแบบ สตรีโมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวในประเทศไทย พบว่าระดับฮอร์โมนโพรเจสเทอโรนเพิ่มขึ้นหลังการรักษา ส่วนระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ ฮอร์โมนโพรเจสเทอโรน, ฮอร์โมนเอสโตรเจน, วัยทอง, สตรีโมนทดแทนจากธรรมชาติ

ABSTRACT

Bioidentical hormone replacement therapy help relieve the symptoms from aging process and balance of hormones , Bioidentical hormone replacement therapy is safe and without side effects. This study is to study effectiveness of treatment for menopause woman with single progesterone cream and relationships that can changes progesterone and estrogen hormone levels.

Objective : To study the effectiveness of treatment for menopause woman with natural progesterone cream

Materials and Methods : This research is retrospective, descriptive study. By the study of blood from the laboratory. Levels of progesterone and estrogen profiles, Before and after treatment for Thai population Age more than 40 years and was diagnosed with menopausal female patients. by Dose of natural progesterone cream use of a 20 mg / day applied at bedtime for 25 days of the month for 3 months, at arm or thigh . They received treatment at the hospital, Mae Fah Luang University. Bangkok, Holistic Medical Center, Bangkok. Between 1 January 2552 to 31 December 2554.

Results : The study found Thai nationality, age range 47-60 years was diagnosed with menopausal female patients that among a sample of 62. Dose of natural progesterone cream use of a 20 mg / day applied at bedtime for 25 days of the month for 3 months, at arm or thigh by the results of laboratory tests to determine hormone levels, Before and after treatment for menopausal women with single natural progesterone cream found The progesterone level is different before and after treatment are statistically significant at the 0.05 The level of the hormone estrogen, no differences were significant statistically. the 0.05

Conclusion : The treatment of menopausal women with single natural progesterone cream In the Thai population. Found that progesterone levels increase after treatment. The hormone estrogen does not increase.

Key words : Progesterone , Estrogen , Menopause, Bioidentical Hormone Replacement Therapy

บทนำ

“วัยทอง” ตามคำจำกัดความของกระทรวงสาธารณสุข คือ สตรีที่มีอายุระหว่าง 45-59 ปี หรือบุรุษที่มีอายุระหว่าง 40-59 ปี ดังนั้น “สตรีวัยทอง” จึงหมายถึงสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ตอนปลาย (perimenopause) จนถึงวัยหลังหมดระดูตอนต้น (early postmenopause) แต่ไม่รวมสตรีสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชราภาพ (aging process) เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ของต่อมไร้ท่อในระบบสืบพันธุ์สตรี และต่อเนื่องจากวัยเจริญพันธุ์ตอนปลายเข้าสู่วัยหลังหมดระดู (Chompootaweep S, Tankeyoon M, Yamarat M, Poomsuwan P& Dusitsin N,1993) ทำให้สตรีลด

ความสามารถในการมีบุตร มีระดูผิดปกติ และมีอาการหลาย ๆ อย่างที่รวมเรียกว่าอาการวัยทอง เมื่อรังไข่หยุดทำงานอย่างสิ้นเชิง สตรีนั้นก็จะมีหมดระดู (menopause) และขาดฮอร์โมนเพศหญิง ภาวะพร่องฮอร์โมนเพศหญิง (hypoestrogenic stage) ก็จะทำให้ความเสื่อมของอวัยวะในระบบอื่นเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ตัวอย่างของโรคที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะพร่องฮอร์โมนเพศหญิง คือ โรคกระดูกพรุน (osteoporosis) ยิ่งสตรีหมดระดูนานขึ้น อุบัติการณ์ของปัญหาด้านสุขภาพในระยะยาวก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การสาธารณสุข สังคม และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ปัญหาด้านสุขภาพที่พบในสตรีวัยทองเหล่านี้ อาจจรรุนแรงจนรบกวนต่อคุณภาพชีวิต (quality of life) ของสตรีบางราย ปัญหาเรื่องระดูผิดปกติมักจะหมดไปหลังวัยหมดระดู ส่วนอาการวัยทองยังคงมีต่อเนื่องไปอีกระยะหนึ่ง แต่จะมีความรุนแรงลดลงไปตามระยะเวลาที่หมดระดู เมื่อสตรีอายุมากขึ้นก็จะมีปัญหาสุขภาพในระยะยาวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคกระดูกพรุน ซึ่งโรคอาจมีความรุนแรงจนทำให้กระดูกหักได้ง่ายเกิดภาวะทุพพลภาพหรือเสียชีวิตก่อนวัยอันควร จึงมีการให้ฮอร์โมน “ ทดแทน ” (HRT) แก่สตรีวัยหมดระดูเพื่อเป็นยาอายุวัฒนะด้วยความเชื่อที่ว่าฮอร์โมนสามารถป้องกันโรคอันเกิดจากความชราภาพทั้งหลาย (Kang JH, Weuve J& Grodstein F, 2004) มาสู่การให้ฮอร์โมน “ รักษา ” (hormone therapy หรือ HT) แบบมีข้อบ่งชี้ที่จำกัด ภายใต้การประเมินคุณค่าระหว่างประโยชน์และโทษที่จะได้รับการรักษานั้น (Grodstein F, Stampfer MJ, Colditz GA, et al. , 1997) (Paganini-Hill A, 1998) และในปัจจุบันมีการใช้ฮอร์โมนทดแทนบางชนิดที่เป็นฮอร์โมนธรรมชาติสกัดจากพืชธรรมชาติที่เรียกว่า **Bio-identical Hormone** ซึ่งมีโครงสร้างทางเคมีและโมเลกุลในรูปแบบเหมือนกับฮอร์โมนที่ผลิตในร่างกาย สามารถช่วยบรรเทาอาการที่เกิดจากความเสื่อมของฮอร์โมนในร่างกาย เสริมสร้างความสมดุลของฮอร์โมนในร่างกาย และ การให้ฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาตินั้น ไม่มีอันตรายหรือผลข้างเคียงใดๆ โดยเฉพาะความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็ง (Cirigliano M, 2007) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพเจสเทอโรนแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ว่าสามารถเพิ่มระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนและโพเจสเทอโรน ในผู้ป่วยหญิงวัยทองได้หรือไม่

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียว

วิธีการศึกษาและขั้นตอนการวิจัย

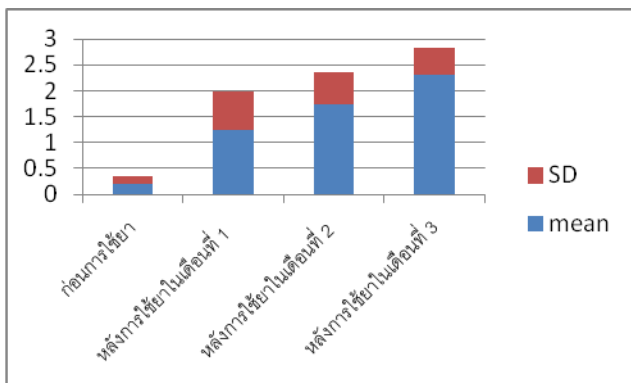
เป็นการศึกษาแบบย้อนไปข้างหน้า โดยผู้วิจัยศึกษาผลเลือดจากการ ตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประกอบด้วยตรวจระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนและโพเจสเทอโรน ก่อนและหลังการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวในประชากรหญิงไทย ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะหญิงวัยทอง โดยไม่มีอาการขาดฮอร์โมนรุนแรง ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง กรุงเทพมหานคร, Holistic Medical Center กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554 โดย

ขนาดยาฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติที่ใช้ คือ 20 mg / วัน ทาก่อนนอน สำหรับ 25 วันของเดือน ทาที่บริเวณ แขนด้านใน หรือ ต้นขาด้านใน เป็นระยะเวลา 3 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเมินการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการใช้ยา ความสัมพันธ์ระหว่างฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติกับระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน และ ฮอร์โมนเอสโตรเจน โดยใช้สถิติเชิงอ้างอิง Pearson Product moment Correlation โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน ภายในกลุ่ม ก่อนการใช้ยาและหลังการใช้ยาในเดือนที่ 1 เดือนที่ 2 และเดือนที่ 3 โดยการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของLSD พบว่าก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $0.21 \pm (0.15)$ มีความแตกต่างหลังการทดลองใช้ยาในเดือนที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $1.24 \pm (0.75)$ หลังการใช้ยาในเดือนที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $1.74 \pm (0.63)$ เดือนที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $2.32 \pm (0.52)$ อย่างมีนัยสำคัญที่ค่า $p\text{-value} = 0$ พบว่าหลังการทดลองใช้ยาในเดือนที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $1.24 \pm (0.75)$ มีความแตกต่างกับหลังการใช้ยาในเดือนที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $1.74 \pm (0.63)$ เดือนที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $2.32 \pm (0.52)$ อย่างมีนัยสำคัญที่ค่า $p\text{-value} = 0$ และพบว่า หลังการใช้ยาในเดือนที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $1.74 \pm (0.63)$ มีความแตกต่างกับหลังการใช้ยาเดือนที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $2.32 \pm (0.52)$ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับค่า $p\text{-value} = 0$ รวมทั้งพบว่าค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ดังภาพที่ 1 และพบว่าผลการทดสอบวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับฮอร์โมนเอสโตรเจน โดยการให้ฮอร์โมน โพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ ก่อนการใช้ยาและหลังการใช้ยาในเดือนที่ 1 เดือนที่ 2 และเดือนที่ 3 พบว่าก่อนการใช้ยามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $16.38 \pm (13.62)$ ng/ml หลังการทดลองการใช้ยาเดือนที่ 1 เท่ากับ $15.9 \pm (11.37)$ ng/ml เดือนที่ 2 เท่ากับ $16.87 \pm (11.91)$ ng/ml และหลังการใช้ยาในเดือนที่ 3 เท่ากับ $17.54 \pm (11.73)$ ng/ml จำแนกโดยภาพรวมพบว่าระดับฮอร์โมนเอสโตรเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $16.67 \pm (12.13)$ ng/ml โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ชนิดวัดซ้ำ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05เนื่องจากค่า $p\text{-value} = 0.89$ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดฮอร์โมนเอสโตรเจน

ก่อนการใช้ยาและหลัง การใช้ยาในเดือนที่ 1 , 2, 3

ก่อนการใช้ยาและหลังการใช้ยาในเดือนที่ 1 ,2, 3

อภิปรายผลการทดลอง

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน ก่อนการใช้ยาและหลังการใช้ยาในเดือนที่ 1 เดือนที่ 2 และเดือนที่ 3 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางชนิดวัดซ้ำ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากค่า p-value = 0 แปลผลผลการรักษาด้วยการให้ฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ ได้ว่าทำให้ปริมาณฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนเพิ่มขึ้นทุกเดือน ผลพบว่าค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยสูงขึ้น และพบว่าระดับฮอร์โมนเอสโตรเจน ก่อนการใช้ยาและหลังการใช้ยาในเดือนที่ 1 เดือนที่ 2 และเดือนที่ 3 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางชนิดวัดซ้ำ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากค่า p-value = 0.89 ผลการศึกษาการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรน และ ฮอร์โมนเอสโตรเจนในเลือด ก่อนและหลังการให้ฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ พบว่าระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนมีความแตกต่างกันก่อนและหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอาการหลังการรักษา การให้ฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ ในผู้หญิงวัยทองซึ่งได้ผลดี ทำให้ไม่มีอาการกระวนกระวาย ลดภาวะซึมเศร้า นอนหลับสนิท ทั้งนี้ยังป้องกันการเกิดมะเร็งเต้านม ที่เกิดจากการใช้เอสโตรเจนในการรักษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การรักษาการรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติ ตัวเดียวนี้ ทำให้ระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนเพิ่มขึ้นหลังการใช้ยาฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติ (Komesaroff PA, Black CV, Cable V, Sudhir K, 2001) สอดคล้องกับอาการหลังการรักษาด้วย การให้ฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนธรรมชาติ ในผู้หญิงวัยทองคือ ลดภาวะเครียด ลดภาวะซึมเศร้า นอนหลับสนิทมากขึ้น อาการวูบวาบลดลง ปวดศีรษะน้อยลง สามารถปรับอารมณ์ได้ดีขึ้น ส่วนระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลังการใช้ยาฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติ (Zargar-Shoshtari S, Wahhabaghei H, Mehraei A, Wen J, Alany R.,2010)

สรุปผล

การรักษาผู้ป่วยหญิงวัยทองด้วยฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนชนิดทาแบบฮอร์โมนทดแทนจากธรรมชาติตัวเดียวในประชากรหญิงไทย พบว่าระดับฮอร์โมนโพเรเจสเทอโรนเพิ่มขึ้นหลังการรักษา ส่วนระดับฮอร์โมนเอสโตรเจนไม่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Cirigliano, M (2007). "Bioidentical hormone therapy: a review of the evidence" . **Journal of Womens Health** 16 (5): 600–31
- Chompootawee S, Tankeyoon M, Yamarat M, Poomsuwan P, Dusitsin N.(1993) The menopausal age and climacteric complaints in Thai women in Bangkok. **Maturitas** ;17:63-71.
- Kang JH, Weuve J& Grodstein F(2004). **Postmenopausal hormone therapy and risk of cognitive de-cline in community-dwelling aging women.** *Neurology* ;63:101-7.
- Grodstein F, Stampfer MJ, Colditz GA, et al(1997). Postmenopausal hormone therapy and mortal-ity. **N Engl J Med** ;336:1769-75.

Komesaroff PA, Black CV, Cable V, Sudhir K.(2001) Effects of wild yam extract on menopausal symptoms, lipids and sex hormones in healthy menopausal women. **Climacteric.** **4(2):**144-50.

Zargar-Shoshtari S, Wahhabaghei H, Mehraei A, Wen J, Alany R.(2010) ,Transdermal delivery of bioidentical progesterone using dutasteride (A 5 α -reductase inhibitor): a pilot study. **J Pharm Pharm Sci.** 13(4):626-36.